

Innehåll

I. Novellretro

I döda kamraters sällskap	9
---------------------------------	---

II. Inre landskap och yttre

Konsekvens	15
Anställningsintervjun	18
Bastu	24
Nyhetsmorgon	30
Besöket	40
På irländska sjön	48

III. Tonårsturbulens

Ordens makt	55
Sommarjobb	63
Bron	75
Läppar	83
Ruth	89
På startlinjen	96

IV. Passionspassningar

Fel väg	103
Haren	107
Det som hände	113
I pianoskor och huvudvärkskostym	120
Hålla stilen	127
Göra slut	140

V. I lantlig infattning

Avstickare	155
Tallen	163
Grannar	167
Överraskningen	171
Repet	180
Holger	186
Bussen	193
Galna gubbsjukan	199

VI. Notisnoveller

Tronskifte	221
Ny teknik	223
Mordisk karriär	225
Efterord	227
Sju novellsamlingar	229

I döda kamraters sällskap

Berättelsen bultar inom mig: Stor stod han där. Hotfull. Jag visste: nu gäller det. Nu djävlar. Vart ska jag sända den novellen? Till *Beklädnadsfolket*, den första tidning som tryckte en novell av mig? 1970. Det slår mig: den finns inte längre.

Det var en solig sommar. En av de gröna. Varma. Och alla getingarna. Flickorna på badstranden, och den öppna lusten som ändå var så hemlig. Det får bli *Böckernas Värld*, det sensuella går hem där. Fan, nedlagd sedan länge den också.

Men någonstans i allt detta finns den sociala dramatiken. Klasskampen, som man sade förr och kanske säger igen, också inom SAP. Det till synes omöjliga har trots allt hänt. *Metallarbetaren* kanske? Ett gammalt novellorgan, "Korta novellen" på max 2 A4 var en utmaning.

Lever jag bara i det förgångna, borde ju veta att den tidningen numera heter *Dagens Arbete* och inte publicerar noveller.

Bortanför syrenhäcken hörs det eviga surret av en trimmer. Gräs faller och gräsmattan görs estetisk. Vad vet jag om trädgårdsarbetarens hemliga liv, om hans arbetsvillkor och krogångest. Kunde ha blivit en berättelse för *Författarförlagets Tidskrift*, om den funnits.

Eller för *Läs-Femina*, denna eminenta publikation som under 70-talet försörjde en ny generation författare och fick dem att skriva noveller. Ack alla minnen.

Medan syrenerna blommar ut, fåglarna sjunger och hackpottsstereon ekar uppifrån tallskogen försöker jag samla mig till en realistisk marknadsanalys. Så lätt att fastna i gamla strukturer, och jämfört med förr råder *Ny Dag*. Dog för resten av för mycket novellpublicerande, den också.

Ja, så är det. Jag samlar på döda kamrater. Tidningar är kamrater. Kors har rests, över den ena efter den andra. *Aftonbladet Kultur*. *Dagens Nyheters litteratursida*. Det finns de som lever i respirator, som *Fib/Kulturfront*, eller vänt sitt ansikte ifrån mig, som ABF:s *Fönstret*, tidigare en pålitlig avnämnaire för noveller, numera alltmer präglad av kulturfientliga ombudsmäns krav på returinformation. *Byggnadsarbetaren?* Publicerar bara skrivande snickare. *Kommunalarbetaren?* Dito vårdbiträden, efter bråket med Sven O Bergqvist för långt mer än tio år sedan. Författare är livsfarliga.

Och så finner jag mig sittande likt schablonbilden i så många arbetarnoveller jag läst: jobbaren vid köksfönstret, skådande bort mot den nedlagda fabriken, fången i nostalgiska minnen av hur det var.

Men så fan! Livet pulserar, och någonstans finns alltid det äktenskapsgräl som borde kunna intressera en kvinnlig läsekrets av *Året Runt*. Om de inte hade slutat med seriösa noveller redan under Helmer Grundströms och Birger Vikströms 50-tal.

BLM finns. Jodå, den finns fortfarande, sägs det. Men dit är det ingen idé för författare beroende av honorar att sända bidrag. Familjen Bonnier är utfattig och har inte råd att betala anständigt, knappt alls. Direktör Attle har setts på stan, i sliten kostym lunchande på korv utan bröd, mer tillåter inte företagets finanser. Ohemult vore det av en novellist att då kräva honorar.

Nej, ur led är skriften. Återstår gravskriften: här, i bibliotekets gömmor, vilar den svenska novellen, av brist på aktivt redaktörsintresse.

Knappt har jag formulerat detta så ringer telefonen. Den ringer argt och med rätta. *SIA* ringer, och *Lantarbetaren*. Budskapet är enkelt och rakt: vad är det för förbannat gnöl. Vi publicerar noveller. Vi har publicerat dig, ditt helvete, på sistone. Till exempel.

Och jag skäms. Som varje förmedlare av desinformation har skäl att skämmas. Även om desinformationen är en del av litteraturens innersta liv. I den stund lögnen förfaller så förfaller också litteraturen, det visste redan Oscar Wilde. Det vet inte alla som tror att tvberättar sanningar bara för att det i tablån står "baserad på en verklig händelse". Precis som om verkligheten vore någon ursäkt för en uselt berättad novell.

Detta kan i och för sig vara något att tänka på inför det ovan sagda.

Håller det här? Det är en fråga alla författare har skäl att ställa sig inför varenda ord och mening. Jag tar ett djupt andetag och börjar om. Han stod där framför mig. Stor och stark var han. Till synes obetvinglig. En Goliath. Frustande av ilska. Din lilla djävel, fnyste han. Det där skulle du inte ha gjort. Nu har du satt din sista potatis.

Så ska den börja. Mitt livs novell.

Fotnot: Sedan detta skrevs har även *Lantarbetaren*, *SIA* och *BLM* gått i graven. *Sjömannen* har slutat att publicera noveller.

Konsekvens

Den här gången var jag beredd. Jag visste vad det gällde. Jag var klar över villkoren.

Inte så att jag ville det. Men någonstans måste man sätta en gräns. Annars är man en liten skit.

Så när den där killen kom fram där på krogen och bara lutade sig över tjejen jag satt och pratade och småhånglade med och viskade saker i hennes öra, jag vet inte vad men jag kan ana, så sa jag:

– Va' fan håller du på med?

Och han tittade hånfullt på mig och sa:

– Va' då? Är det inte ett fritt land?

Och jag sa, för jag ville ju ge killen en chans, att du ser väl för fan att vi sitter och snackar här, hon och jag, och det ska du respektera, så har det alltid gått till här, så har det alltid varit.

– Varit? sa han. Han hånskrattade lite, inte högt, hånflinade snarare, nej han skrattade inte. Men hånet fanns där. Och utmaningen. Och föraktet, jag kunde se det. Du törs inte, sa hans förakt.

Förut, nej alltid hade jag tänkt när sådant inträffat: hon får välja själv. Jag hade avvaktat. Spänt hade jag avvaktat, och

hoppfullt, och längtansfullt, men jag hade avvaktat. Hon har väl vett i skallen, hade jag tänkt, och vad hade jag haft för det. Det var kanske lika bra, kanske hade just dom inget vett i skallen, kanske var dom förutbestämda att torska på dom billigaste knepen.

Kanske grundlade jag ett kvinnoförakt då, jag vet inte. Jag såg ju bara att dom torskade på dom billiga knepen. Vad var min generositet värd, inte ett skit.

Men man tröttnar på att torska själv också.

Man tröttnar på att vara den som viker undan, försöka vara förstående när ingen annan är det. Man kan inte själv bära upp en hel civilisation, den gamla, den vi vuxit upp med.

Det den killen gjorde var ett brott mot normen. Så betar man sig inte. Man tränger sig inte in mellan två som sitter och snackar. Om tjejen tröttnat, då kan han få sin chans, inte förr. Som utomstående ska man hålla sig på mattan.

Ja, jag hade råkat ut för dom förut, den sortens killar. Som bara klampat på. Trängt sig in. Tagit för sig. Ja, jag hade gått. Vikit mig, fallit undan, faller hon för en sådan skit får hon skylla sig själv tänkte jag. Och gått. Hämtat rocken, gått hem.

Inte den här kvällen. Den här kvällen var jag förberedd. Jag hade tagit den sortens skit länge nog.

Oavsett hur det skulle gå sen; nu var det mig det gällde, min stolthet, min självkänsla. Och andras också, och normen: ingen djävel ska trampa på någon annan. Ingen ska klampa in så där ociviliserat, och tro sig ha all rätt i världen att bara ta för sig, utan hänsyn. Utan respekt och begrepp om hur det alltid varit.

– Varit? sa han, och jag visste att han var den sorten som bara skulle försöka ta för sig. Men jag var förberedd, jag hade råkat på såna förut och vikit mig. Gått hem. Ömkat mig själv. Det fick vara slut med det, annars är man en liten skit.

Så jag böjde mig till höger som för att ta fram cigarrettpaketet, men jag tog fram kniven. Jag höll den tryckt mot insidan av armen för att den inte skulle synas, jag var lite full men man fick inte vara dum, jag dolde den tills jag hade den i läge och kunde stöta den rakt i hans hjärta. Han hade inte en chans.

Han kunde gärna tycka att han var tuff den djäveln, men när det kom till kritan hade han inte en chans, då låg han där i sitt blod och var död inom en halv minut och då kunde han ju försöka hånskratta åt hur saker och ting varit förut, den djäveln. Spela tuff och Allan gick bra, när det kom till kritan hade han inte en chans, jag säger bara det. Blodet rann ur den fan som på en gris i ett slakteri.

Det är inte så att jag har något emot dom, i princip. Dom har väl rätt till sina liv. Men dom får för fan lära sig vilka normer som gäller här, hur saker och ting varit. Komma här och klampa in som om dom ägde världen, och inte ha respekt och ta hänsyn och fatta att när nån annan snackar med en tjej så snackar nån annan med en tjej och har första tjing, och då får dom för fan hålla sig på mattan. Om inte hon säger något annat, eller ger en vink, ger andra signaler, då är det en annan sak. Djävla machoidioter. Det var rätt åt den fan, han hade inte anpassat sig. Jag ångrar mig aldrig, även om jag fejkade ånger i rätten.

Dessutom kommer faktiskt Kerstin och besöker mig här i fängelset, det hade jag inte trott men det gör hon.

Det var hemskt men du måste ha varit väldigt tänd på mig, sa hon en gång, och jag visste inte riktigt vad jag skulle säga, så djävla tänd på henne var jag ju inte egentligen, men det sa jag inte, att jag mest ville visa att jag inte var någon liten skit.

Men det är fint att hon kommer och besöker mig i fängelset, och det är inget större fel på henne, har jag upptäckt, hon är helt OK.

Mordisk karriär

Mördaren kom om natten. Han gick från gård till gård. I den första gården sköt han en mor och hennes lilla dotter, i nästa skar han upp magen på en ensam pensionär. I den tredje krossade han huvudet på en yngre man och ströp hans fästmö sedan han först våldtagit henne.

Han greps ganska snart av polisen. Han hade efterlämnat tydliga spår.

Det dröjde inte länge förrän de första intervjuerna kom i rikspressen. "Skogsmördaren talar ut". Den följdes av flera. "Jag var alltid ensam som barn". "Våld ger mig en kick". "En man måste göra det en man måste göra". "Man står alltid sig själv närmast, säger skogsmördaren". "Bestialiteten har sin givna skönhet".

I någon intervju framgick att han skrev dikter, fast han alltid blivit refuserad. Nu blev han publicerad. "Läs skogsmördarens dikter" följdes av nya diktuppslag i andra tidningar: "Jag diktar i min finka medan timmarna skrida", "Skogsmördaren – ett missförstått geni" och "Poesin ger mig samma kick som blod, säger skogsmördaren – läs hans dikter".

I det läget fick han också ett erbjudande från ett förlag att

skriva en roman om sitt liv. Två månader senare fick förlaget ett manuskript. Förlagsredaktören öppnade det nyfiket och började läsa:

”Mördaren kom om natten. Han gick från gård till gård. I den första sköt han en mor och hennes lilla dotter, i nästa skar han upp magen på en ensam pensionär ...”

Efterord

Den här novellsamlingen inleds med en förhoppningsvis lite skojig novell om novellen i det mediala landskapet.

Den handlar alltså om novellens försvinnande bort ur det presslandskap som förändrats så drastiskt sedan 1970-talet, när jag började publicera noveller. En förändring som redan var på gång, men som sedan dess bara accelererat.

Jag hör till de sista författarna som hade fackförbundspressen som en viktig inkomstkälla. Inte bara med noveller utan också reportage, kulturartiklar, senare även dikter.

En annan viktig avnämare var Femina, som då hade kulturella ambitioner, med den entusiastiske kulturredaktören Inger-Siw Lindell som en drivande kraft, och som senare fick en egen bilaga, Läs-Femina. En gudomlig gynnare av ung svensk litteratur från mitten av 70-talet ända in på 90-talet.

Jag var på sätt och vis en arvtagare till de så kallade Klara-bohemerna, fast jag inte begrep det själv. Inte då. Det sammanhanget såg jag först senare. Beteendemönstret var detsamma: jag skickade in en novell eller annan text per post, väntade några dagar, ringde upp redaktören, fick ja eller nej. Vid ja kunde jag hämta pengar i kassan eller direkt ur redaktörens hand sedan han rotat fram pengar ur skrivbordslådan.

En idyllisk tid, senare bortrationaliserad. "Rationalisera" kommer från "ratio", som betyder "förnuft." För skribenten var det raka motsatsen, alltså oförnuft. Denna förnuftsinsats, som också stavades effektivisering, gick ut över skribenten, som nu fick finna sig i att vänta veckovis på pengar. Därmed försvann en stor del av moroten: att kunna få cash direkt i näven.

Det var en rolig tid.

För att visa vilken betydelse fackförbundspressen och en del andra publikationer hade för mitt novellskrivande följer här en uppräknig av de publikationer som tryckte mina noveller innan de kom i bok. Fackförbundspressen överväger stort.

Den eran är nu slut. Det är lätt att se att de flesta av de uppräknade publikationerna inte existerar längre.

Fackföreningsrörelsens intresse för novellen (och även dikter) dog i stort sett i samma stund som Ivar Lo-Johansson gick ur tiden. Några framhårdade: SIA, Lantarbetaren, Sjömannen, Mål & Medel. Men Lantarbetaren uppgick häromåret i Kommunalarbetaren, SIA uppgick i Dagens Arbeta vintern 2008, i samma veva som Sjömannen slutade köpa noveller. Kvar finns (när detta skrivs) Mål & Medel och Målarnas facktidsning, vars redaktör Bengt Sköld har ambitionen att publicera noveller, men knappast har råd att betala. Heder åt dem, de sista heroerna på fackföreningsrörelsens kulturella barrikader, överlevande från en tid då fackförbundsredaktörer och -ledare insåg att även arbetare kan behöva annan intellektuell kost och stimulantia än texter om det egna arbetslivet.

Sju novellsamlingar

ÖVER SKAKLARNA (Författarförlaget 1973)

Föräldrar – *Beklädnadsfolket*

Urbaniserad – *Svensk Hotellrevy + Metallarbetaren (ihoplagda)*

Den gamla damen på baren – *Mål & Medel*

På puben och efteråt – *Kommunalarbetaren*

Studenter och ”gubbar”, eller En eftermiddag på Stadsbiblioteket – *Författarförlagets Tidskrift*

Den nya killen – *Metallarbetaren*

Möte på bussen – *opublicerad*

Över skaklarna – *Kommunalarbetaren*

Mannen med pappersrullarna – *opublicerad*

När byråchefen gick bort – *Kommunalarbetaren*

Interiör från grupparbete – *opublicerad*

Kompisar – *Kommunalarbetaren*

Överliggare -72 – *opublicerad*

Göran och Rut. En nutidshistoria – *opublicerad*

"KARL FELDT, VEM ÄR DET?" (Författarförlaget 1974)

Den tyska flickan – *opublicerad*
Jullekarna – *Arbetaren*
Hemligheten – *opublicerad*
"Så här gör Joe Walcott!" – *opublicerad*
Smultronglantan – *opublicerad*
Fiskarna i diket – *opublicerad*
Harjakten – *opublicerad*
Olympiaden – *opublicerad*
Radiogrammofonen – *opublicerad*
Lill-Tumba – *opublicerad*
Mörkrets makter – *opublicerad*
I kulturens hägn – *Fib/Kulturfront*
Missionarna – *opublicerad*
"Karl Feldt, vem är det?" – *Böckernas Värld*
Årets kupp – *opublicerad*
Idolen – *opublicerad*
Stockholmarna – *opublicerad*
"Love me tender" i Folkets Hus – *opublicerad*
Kommunisten – *opublicerad*

STRUKET KORN (Författarförlaget 1976)

Skrivmaskinen som inte – *Rödluvan*
Vi ses på Centralen – *Femina*
En oktobermorgon när byrådirektören Larzén inte kunde hitta sina skor – *Metallarbetaren*
Strindberg, sommaren 1973 – *Aftonbladet*
Uppbrott – *Femina*

En kärleksaffär – *opublicerad*
Möte i 1:a klass – *Fönstret*
Halmhatten – *Fulpost*
Han som svor åt polisen – *Byggnadsarbetaren*
Erövring – *opublicerad*
Fallet – *opublicerad*
Struket korn – *Femina*
Kul att råkas! – *Mål & Medel*
Herr Pettersson som älskade mänskligheten – *Metallarbetaren*
Mellanlandning – *opublicerad*
Utflykt – *Arbetaren*
Historien om A och B, eller Kärlek i slutet av tjugonde
seklet – *Femina*
Kuppen – *DHR:s jultidning*
Lördagskväll – *opublicerad*
När byn började vandra – *Böckernas Värld*

KÖTTETS LUST OCH SJÄLENS (LT:s förlag, 1987)

I prosakarusellen (1) – *Tidskrift för noveller*
Torrsvimmaren – *Arbetaren*
Autografen – *Metallarbetaren*
Vågen – *Raka spåret*
Hoppgruppen – *Fönstret*
Rolig timme – *SIA*
Rock i sommarhagen – *Fönstret*
Spansk peppar – *BLM*
Pusslet, eller Döden slår till – *opublicerad*
Boxaren – *Byggnadsarbetaren*
Anonym dramatik – *Ny Dag*

Dålig säng – *Beklädnadsfolket*
Skinnsjackan – *Arbetaren*
Porttelefonen – *Fönstret*
Luthers barn och lustens – *opublicerad*
Ny gemenskap – *Arbetaren*
Skottkärran, eller Arbetets ära – *Ny Dag*
Medinflytande – *Fönstret*
Ålderns höst – *Arbetaren*
Gammal ost – *Ny Dag*
Omständigheternas makt – *Tidningen Vi*
Guds död på saloonen, eller Den hämmades hämnd
– *opublicerad*
Fåglarna sjunger 1.45 – *Femina*
En fågel är en fågel – *Femina*
Avrättningsplats – *Ny Dag*
Två fimpar – *Femina*
Flygande holländare – *Femina*
Årens gång – *SKTF-tidningen*
Val och kval – *Aftonbladet Söndagsbladet*
Kallt kaffe – *Fönstret*
Tala med varandra – *opublicerad*
Brytning – *opublicerad*
I prosakarusellen (2) – *Tidskrift för noveller*

TORRSIMMAREN (En bok för alla, 1998)

Innehåller barn- och ungdomsnoveller, hämtade ur ”Karl Feldt, vem är det?” och andra böcker, men även några nyskrivna:
Prisutdelningen – *Provins*
Brunnen – *opublicerad*

Allsvensk premiär – *Provins*
Upptäckten – *opublicerad*
Bibelkurs – *opublicerad*

DUBBEL-8 (Lindelöws bokförlag, 1998)

Dubbel-8 (*opublicerad*)
En bygdeprofil (*opublicerad*)
Trots – *opublicerad*
Hemmadotter – *Barbar*
Kryckeståt – *Aftonbladet Söndagsbladet*
Nyman – *SIA*
Jackpot – *SIA*
Skåpet – *SIA*
Dålig teater – *SIA*
Nyordning på Solsta – *opublicerad*
Konsekvenser av en elräkning – *opublicerad*
Älgjaktskväll i timmerkojan – *opublicerad*
Något för den händige – *opublicerad*
Hemma hos oss – *opublicerad*
Branden – *Tidningen Vi*
Ovan mark – *SIA*
Under ytan – *Fastighetsfolket*

I PIANOSKOR OCH HUVUDVÄRKSSTYMP (Lindelöws bokförlag, 2009)

I döda kamraters sällskap – *Aftonbladet*
Konsekvens – *Ordfront Magasin*
Anställningsintervjun – *antologin Vägen ut, Tidens förlag*

Bastu – *Målarnas facktidning*
Nyhetsmorgon – *opublicerad*
Besöket – *Mål & Medel*
På irländska sjön – *Målarnas facktidning*
Ordens makt – *Ordfront magasin*
Sommarjobb – *Lantarbetaren*
Bron – *SIA*
Läppar – *Målarnas facktidning*
Ruth – *SIA*
På startlinjen – *Spring Time*
Fel väg – *Ny Dag*
Haren – *Helsingborgs Dagblad*
Det som hände – *opublicerad*
I pianoskor och huvudvärkskostym – *SIA*
Hålla stilen – *opublicerad*
Göra slut – *opublicerad*
Avstickare – *Helsingborgs Dagblad*
Tallen – *SIA*
Grannar – *SIA*
Överraskningen – *antologi utgiven av De Synskadades Riksförbund*
Repet – *SIA*
Holger – *Sjömannen*
Bussen – *SIA*
Galna gubbsjukan – *opublicerad*
Tronskifte – *Journalisten*
Ny teknik – *Arbetaren*
Mordisk karriär – *opublicerad*